

LUNDS
UNIVERSITET

Likvärdig utbildning för alla barn?

En studie om boendesegregation och diskriminering i Sveriges
grundskolesystem

Irina Panova

Mänskliga Rättigheter
Vårterminen 2008

Handledare: Andreas Tullberg

Abstract

The major focus in this study is structural inequalities in primary school in Sweden. UNESCO points out that in many developing countries, up to 40% of the children perform at or below the lowest proficiency level in language and mathematics. Sweden has been criticized by the UN about the large differences in educational achievements between different regions. Based on an official study Sweden considers that those differences are related to ethnically segregate residential areas. My research question is whether the Swedish government takes adequate consideration of the impact that socioeconomically aspects have on educational achievement. I research this question through theoretical approaches about equality and categorization. The results off this study show that the government should take more in consideration the socio - economical aspects in relation to this issue.

Nyckelord: boendesegregation, strukturell diskriminering, kategorisering, grundskolan.

Innehållsförteckning

Abstract.....	1
Innehållsförteckning	2
Inledning.....	3
1.1 Frågeställning och utgångspunkter	4
1.2 Avgränsningar	5
2 Material och Metod.....	7
2.1 Material	7
2.2 Metod.....	7
2.3 Begrepp och definitioner.....	8
3 Teori och tidigare forskning.....	9
3.1 Jämlikhet och Diskriminering.....	9
3.2 Strukturell diskriminering.....	11
3.3 Mångfald och kategorisering.....	13
3.4 Barnets bästa.....	14
4 Analys.....	16
4.1 Boendesegregationen före 1990.....	16
4.1.1 Effekterna av segregationen på skolframgången.....	17
4.1.2 Begreppsapparat	18
4.2 Boendesegregationen efter 1990	19
4.2.1 Effekterna av segregationen på skolframgången.....	20
4.2.2 Den socioekonomiska aspekterna	22
5 Slutsatser.....	25
6 Referenser	27
6.1 Litteratur	27
6.2 Övrigt referensmaterial.....	28

Inledning

”In many developing countries, up to 40% of children perform at or below the lowest proficiency level in language and mathematics.”¹ Unescos formulering om ”quality education for all” innefattar också de utvecklade länderna och deras regeringar uppmanas att identifiera de barn som inte når ”minimum mastery of the curriculum” och att angripa orsakerna till problemet. De främsta orsakerna anses vara fattigdom och marginalisering.² Detta är ett aktuellt problem i många utvecklade länder och Sverige är inget undantag.

Sverige fick 2007 kritik från FN:s kommitté om barnets rättigheter för de skillnader i studieresultat som finns mellan och inom de olika regionerna i Sverige. ”citat”(F) Kommitténs rekommendation till Sverige var att vidta åtgärder för att motverka skillnaderna i studieresultat mellan skolor och regioner. (s.51) I sin rapport till FN:s barnrättskommitté om arbetet med barnkonventionen erkänner Sveriges regering att ” skillnaderna mellan skolorna i Sverige ökar”³ och hävdar att den största orsaken till skillnaderna är elevsammansättningen beskriven utifrån socioekonomisk bakgrund, kön och utländsk bakgrund. Skolorna i segregerade bostadsområden där utsatta familjer lever ha det svårast.⁴ Regeringen hänvisar till rapporten ”Barn, boendesegregation och skolresultat” som Statistiska centralbyrån redovisade 2007 och som visar att många svenska städer är präglade av boendesegregation och att barn som bor i områden med stor andel barn med utländsk bakgrund har sämre skolresultat än andra barn. Dessa barn får oftare betyg som gör dem obehöriga till gymnasiet. För att möta dessa problem har myndigheten för skolutveckling fått i uppdrag att inleda ett nära samarbete med kommunerna för att förbättra undervisningen och mottagandet av elever som precis har anlänt till Sverige.⁵ ”En likvärdig

¹ UNESCO, ”Education For All – Global Action Week 2008”

http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=42266&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html,
Inhämtat 20/04/08.

² UNESCO, ”Education For All – Global Action Week 2008” , Inhämtat 20/04/08.

³ Regeringskansliet, ”Sveriges fjärde rapport till FN:s barnrättskommitté om arbetet med barnkonventionen under 2002-2007”(en sammanfattning), s.29

⁴ XXXXXX

⁵ Rapporten till fn:s barnkonventionen , sid. 51.

utbildning från Ystad till Haparanda har under lång tid varit ett viktigt mål för den svenska skolan. Detta mål verkar i praktiken vara på väg att överges.”⁶

1.1 Frågeställning och utgångspunkter

Det som framträder klart genom varierande statistik och som uppmärksammas också av FN är att det finns stora skillnader i elevernas skolresultat mellan olika regioner och områden. Den officiella synen på orsaken till dessa skillnader, bygger på uppfattningen att boendesegregationen påverkar barnets skolframgång och att det är boendesegregationen enligt ursprung som är avgörande för dessa skillnader.

Det är de segregerade områdena med barn med utländskt ursprung som anses ha en negativ effekt på barnens skolframgång och regeringen utgår från denna syn för att hitta en lösning på problemet. I min studie analyserar jag segregationen i utbildningsprestationen i Sverige som en jämlikhetsrelaterad fråga och som en konsekvens av den strukturella diskriminering som sker i boendesegregationen.

Skolornas elevsammansättning är direkt kopplad till boendesegregationen eftersom området där barnen bor i stort sett är avgörande för vilken skola barnen kommer att tillhöra.

Boendesegregationen enligt ursprung är relaterad till de stora förändringar som ägde rum i början av 1990-talet. I alla diskussioner som hålls kring diskriminering på grund av etnisk tillhörighet, måste den snabba demografiska förändringen som skett i Sverige under de senaste tjugo åren nämnas.

Från att ha varit ett relativt homogent samhälle har Sverige utvecklats till ett mångkulturellt samhälle där ungefär tio procent av befolkningen är född i ett annat land. Under 1990-talet kom den stora flyktingvågen, det rädde lågkonjunktur och arbetslösheten ökade. Dessa förändringar anses ha medfört social och ekonomisk segregation, rasism, främlingsfientlighet och intolerans.⁷Inom skolan skedde också förändringar och införandet av skolvalet vid 1990-talet är relevant för min studie eftersom det ofta betraktas som segregeringsgenererande.

⁶ Gornitzka, Charlotte Petri, "Introduktion" i Gustafsson, Jan Eric, "Lika Rättigheter, Likvärdig Utbildning? Rädda Barnen, 2007, sid. 7.

⁷ Månsson Katarina, "diskriminering i Sverige –en kort översikt i "ett rättvisare samhälle, internationella och svenska regler mot diskriminering , International Organization for migration",2003, sid.30

I bakgrunden av denna studie finns frågorna: Får alla barn i Sverige lika möjligheter att uppnå bra skolresultat? Är de offer för en indirekt strukturell diskriminering? Vilka är orsakerna och konsekvenserna till en sådan diskriminering?

Min frågeställning utgår från den officiella synen på problemet som jag vill undersöka. Min frågeställning är: Tar regeringen tillräcklig hänsyn till effekterna av segregationen enligt socioekonomiska förutsättningar på elevernas skolframgång?

Syftet med studien är att bidra till en bättre förståelse av den strukturella diskriminering som sker i skolsystemet och som är en nödvändig utgångspunkt för att hitta en lämplig lösning.

Analysens är uppdelad i två perioder, med 1990-talet som skiljelinje. I Sverige har skol- och boendesegregation tidigare framför allt studerats utifrån ett klassperspektiv medan senare studier har koncentrerats på begreppet etnicitet.⁸

Mina undersökningsfrågor är: Hur påverkar boendesegregationen enligt socioekonomiska förutsättningar barnens skolframgång i perioden före 1990-talet? Hur påverkar boendesegregationen enligt ursprung barnens skolframgång i perioden från 1990-talet? Vad är sambandet mellan boendesegregation enligt ursprung och de socioekonomiska förutsättningarna? Påverkas diskursen idag av barnens kategorisering enligt ursprung?

1.2 Avgränsningar

Syftet med studien är att lyfta fram ett perspektiv på problematiken kring ojämlikheten i skolan utifrån ett angreppssätt som omfattar den sociologiska sidan av problemet.

Ambitionen är inte att ge en helomfattande bild av frågan om jämlikheten i skolan, en fråga som skulle kunna omfatta mycket mer, som elevernas naturliga förutsättningar eller skolans pedagogiska roll och kvalitet. Även erfarna forskare saknar klara svar på frågor som t.ex. "Vad är en kvalitativ utbildning?" och "Vilka indikatorer bevisar att en skola är bra?" Min poäng, som presenteras närmare i teoriavsnittet, är att jämlikheten måste betraktas som en avgörande del av kvaliteten i skolan.

⁸ Gustafson, sid.14

Jag fokuserar på grundskolan då det är det första obligatoriska steget i ett barns utbildning vilket påverkar alla vidare utbildningsnivåer.

Jag använder analyser som tar betyg som indikator på skolans kvalitet, eller rättare sagt på elevernas prestation, på grund av betygens relevans för den vidare utbildningen.

Barn används i studien för varje individ under 18 år.

Perioden före 1990-talet omfattar perioden mellan slutet av 60- talet till början av 80-talet.

2 Material och Metod

2.1 Material

I teoriavsnittet använder jag litteratur från forskare som har forskat i andra länder angående jämlikhetsrelaterade frågor i skolsystemet för att få ett bredare perspektiv.

Ranjit Arora har forskat om diskriminering utifrån etnisk ursprung i skolsystemet i England och i hennes bok "Race and Ethnicity in Education" ges teoretiskt stöd för jämlikhetsbegreppen i relation till skolan.

Marie Duru- Bellats analyserar ojämlikheterna i skolan i sin bok "Les Inégalités Sociales à L'École" och ger teoretiska ramar kring frågor som rör jämlikheten. Boken är ett resultat av 25 års forskning inom skolsystemet i Frankrike utifrån ett sociologiskt perspektiv. I studien används andra utländska författare men också några som har genomfört forskning i Sverige. Ann Runfors är en svensk etnolog som har forskat om mångfalden i den svenska grundskolan.

I Timo Makkonens "I ett rättvisare samhälle" ges ett bredare perspektiv på frågor rörande diskrimineringen både generellt och specifikt angående Sverige.

I min analys av perioden från 1990-talet använder jag några officiella rapporter från Skolverket och rapporter utgivna av Rädda Barnen genomförda av forskare i det relevanta området.

"Segregation och svensk skola" av Göran Arnman och Ingrid Jönsson används som källa för perioden före 1990-talet. Det är ett resultat av ett tioårigt forskningsarbete kring den svenska grundskolan. Avhandlingen bygger på empiriska resultat som tidigare varit utgivna i form av rapporter och använder också en stor mängd officiell statistik. Att inte ha fler källor för denna period kan anses som en brist men mitt fokus ligger mer på nutiden.

I studien används Barnsrättskonventionen i relation till statens ansvar.

2.2 Metod

Diskursanalys och jämförelsemetod används i studien.

Min analys utgår från ett processororienterat synsätt som betraktar diskrimineringen som en process ur ett historiskt och samhällligt perspektiv. Grunden i ett sådant tankesätt ligger i uppfattningen att diskriminering oftast sker inom flera områden eller i kombination av flera områden. Fokusering på enskilda händelser är ofta otillräckligt.⁹Följaktligen ger jag med det processororienterade synsättet ett historiskt perspektiv på sambandet mellan segregationen i boendet och skolan.

Genom en uppdelning av analysen i två perioder, nämligen före 1990 och efter, ger jag ett historiskt perspektiv på boendesegregationens effekt på barnens skolframgång. Denna uppdelning möjliggör att tydligare se effekterna av segregationen enligt socioekonomiska förutsättningar på elevernas skolresultat eftersom de socioekonomiska förutsättningarna var centrala i forskningen under perioden före 1990. I perioden efter 1990 återspeglas förändringarna i samhället i forskningen och effekterna av boendesegregationen enligt ursprung framträder mer .

I studien jämförs effekterna av boendesegregationen enligt socioekonomiska förutsättningar med effekterna av segregationen enligt ursprung och här analyseras sambandet mellan den etniska ursprung och de socioekonomiska förutsättningarna.

Teorin om lika möjligheter, om strukturell diskriminering och statens ansvar att ge alla barn en likvärdig utbildning oavsett barnens bakgrund lyfts upp i teoridelen och ger ramarna för en analys utifrån ett diskrimineringsperspektiv.

I diskursanalysen av de officiella rapporterna utgår jag från teori om kategorisering och analyserar sambandet mellan de olika socioekonomiska aspekterna av boendesegregationen enligt ursprung.

Skolvalets betydelse för segregeringsprocessen i skolan förklaras i analysdelen.

2.3 Begrepp och definitioner

Socioekonomisk segregation: rumslig åtskillnad mellan individer som tillhör olika social-, inkomst- och yrkesgrupper.

Etnisk segregation: rumslig åtskillnad mellan individer som tillhör olika kulturer, folkgrupper, raser och religioner.¹⁰

⁹ Makkonnen, sid.15

¹⁰ Arnman&Jönsson

3 Teori och tidigare forskning

3.1 Jämlikhet och Diskriminering

Teorierna om jämlikhet kretsar kring tre olika jämlikhetsbegrepp: formell jämlikhet, jämlikhet i resultat och lika möjligheter. Den formella jämlikheten kräver att lika fall ska behandlas lika. Det centrala konceptet är att rättvisan är blind för olikheter och att alla åtnjuter likhet inför lagen.

Resultatnriktningen står emot den identiska behandlingen som är central i den första eftersom att på ett sådant sätt etableras de olikheter som redan finns. Förespråkarna för resultatnriktningen intresserar sig i de olika politiska strömningarnas resultat och i en proportionerlig representation som tillåter användningen av kvotering som medel.¹¹ Min studie utgår från jämlikhetsbegreppet om lika möjligheter som syftar till att skapa en jämlik utgångspunkt utifrån vilken allt sedan utgår. Lika möjligheter syftar även till att avlägsna fördomar och processer som resulterar i diskriminering.¹²

Ranjit Arora är en engelsk forskare om jämlikhetsrelaterade frågor i skolan. Hennes forskning kretsar kring frågor om etnicitet och jämlikhet i skolan. Arora analyserar i "Race and Ethnicity in Education" de olika strömningar och reformer som skett i utbildningssystemet i Storbritannien och skolsystemets roll för att bekämpa diskriminering och återställa rättvisan i samhället. Enligt henne "If equality is ignored and not measured and cross-referenced to educational achievement, leading to appropriate action, then injustice becomes institutionalized."¹³ Studiens analys anjtit Arora utgår jag från uppfattningen att jämlika utgångspunkter är nödvändiga för att UNESCO:s mål: "quality education for all." Arora är förespråkare för inriktningen om lika möjligheter i utbildningssystemet. Hennes teori utgår från

¹¹ Makkonen, Timo mfl. Ett Rättvisare Samhälle – Internationella och Svenska Regler mot Diskriminering, Helsinki, International Organization for Migration, 2003, sid.10

¹² Makkonen, sid. 12

¹³ Arora, Ranjit, Race and Ethnicity in Education, Burlington, Ashgate Publishing Company, 2005, sid. 10.

behovet av likvärdiga utgångspunkter i skolan. Arora lyfter upp problematiken kring begreppet "kvalitet", och dess oreglerade definition, särskilt inom utbildningsområdet. Centralt är i teorin är att kvalitet i utbildningen måste innefatta existensen av jämlikhet. Genom att ha analyserat de olika utvecklingsfaserna i utbildningssystemet bygger hon sin teori på antaganden att "what many have failed to realise is that quality and equality are inextricably linked."¹⁴ Följaktligen måste alla skolor som vill höja sin standard ta hänsyn till frågor om jämlikhet som lika möjligheter. Idén om lika möjligheter är avgörande för framgången i ett utbildningssystem och omfattar innebär "equal treatment, equal access and equal share/outcome."¹⁵ Det innebär ett system fritt från diskriminerande faktorer som minskar vissa elevers möjlighet till skolframgång. Arora är för en positiv diskriminering av de som börjar med sämre förutsättningar inom utbildningen.¹⁶ En positiv diskriminering förhindrar eller kompenserar diskriminering och eftersom målet är att uppnå total jämställdhet betraktas denna diskriminering som ett legitimt skäl till särbehandling.¹⁷

Marie Duru – Bellat är en fransk sociolog som har forskat i 25 år om frågan om sociala orättvisor eller ojämlikheter i skolan i en utmärkt fransk forskningsinstitution. Hon forskar utifrån ett sociologiskt perspektiv i boken "Les inegalites sociales a l'ecole" har hon analyserat sambandet mellan barnens sociala förutsättningar och skolan. Hon utgår från att en individs uppfattning eller känsla av att en orättvisa har skett är avgörande för att flytta diskursen från skillnader till ojämlikheter.¹⁸ Bellat menar att ojämlikheterna i ett demokratiskt samhälle inte kan anses som en fatalitet eller motiverade utifrån religion eller tradition. Enligt henne konstruerar varje samhälle en retorik som rättfärdigar kontrasten mellan principen om jämlikhet och de reella ojämlikheterna, detta är en retorik som är oacceptabel i det långa perspektivet. De sociala ojämlikheter som kan betraktas som legitima är de som inte är konsekvenser av de samhälleliga strukturerna utan de som är konsekvenser av individernas förmåga.¹⁹ Det amerikanska samhällets sociologiska forskning kring den sociala rörligheten har utvecklad koncepten av social rörlighet till en ideologi om "self made man". Det sociala rörligheten innebär att ändra status oberoende av sina ärvda karakteristiker. I Europa är utbildningssystemet centralt för den sociala rörligheten. Att strukturella faktorer påverkar möjligheten genom utbildningen är mot det moderna samhällets ideal. Vissa forskare tycker att man kan bedöma skolans effekt på

¹⁴ Arora, sid. 10

¹⁵ Arora, sid.6

¹⁶ Arora, sid. 28

¹⁷ Makkonen, sid.13

¹⁸ Bellat, Marie-Duru, *Les Inégalités Sociales à L'École – Genèse et Mythes*, Paris, Presses Universitaires de France, 2002 sid. 1.

¹⁹ Bellat, sid.2

den sociala rättvisan genom skolans bidrag till den sociala rörligheten.²⁰ Utifrån ett mer filosofisk perspektiv på frågan om jämlikheten i skolan och samhällets prioriteringar kring detta lyfts behovet enligt Durut-Bellas att betrakta jämlikheten som en social konstruktion. Ojämligheterna kan inte betraktas som en objektiv karakteristik av världen och idén om jämlikhet är ett normativt koncept som kan antas vara påverkat av tidsandan.

Enligt Durus-Bellas koncept om den sociologiska forskningen om de sociala ojämlikheterna i skolan måste forskningen baseras på antagandet att utbildningen är ett behov och att idén om jämlikhet behövs i skolan.²¹ sid.9. Efter att ha bekräftat jämlikhetens ideal är det nödvändigt att specificera vilken form av jämlikhet man syftar på. När man talar om jämlika möjligheter i utbildningen måste man ta hänsyn till det bredare perspektivet om ojämlikhet som rör hela samhället generellt . Durus-Bellat menar att man inte kan förvänta sig att skolan ska skapa jämlikhet i ett ojämlikt samhälle utan att det ska utföra sitt uppdrag på det rättvisaste möjliga sättet. ²²

Mitt fokus ligger på idén att skolan kan inte utesluta koncepten om lika möjligheter för att vara ett rättvis institution och förbättra kvalitén. Det bredare perspektivet om ojämlikheten som rör hela samhället är en del av problemet och i studien kopplas till den strukturella diskrimineringen.

3.2 Strukturell diskriminering

Jämlikhetsbegreppet har nära samband med begreppet diskriminering. Timo Makkonen är forskare vid Institutet för mänskliga rättigheter vid Åbo Akademin. Enligt honom är ”Diskrimineringen är ett hot mot demokratin, som i sig bygger på idén att alla hierarkiska rangordningar, pga. av kön, etnisk tillhörighet eller rikedom, ska utplånas för att uppnå jämlikhet.”²³ Genom diskriminering förnekas individen dels en rättighet, dels ett likavärde och personens identitet kränks. I studien undersöks de stora skillnaderna i barnens skolframgång utifrån diskrimineringens syn. Diskrimineringen har samband med utanförskap, uteslutning,

²⁰ Bellat, sid. 3

²¹ Bellat, sid.9

²² Bellat, sid.15

²³ Makonnen, sid. 10

radikalisering och försämring av individens psykiska hälsa. Kunskapen om diskriminering och betydelsen av att bekämpa det ökar konstant.²⁴

Studien behandlar boendesegregationens påverkan på skolsystemet som en institutionell diskriminering. Enligt Makkonen när ”ett företag, en institution eller ett samhälles praxis och tillvägagångssätt helt eller delvis utvecklats så att de har en tendens att leda till diskriminering”²⁵ pratar man om institutionell diskriminering. Diskrimineringsbegreppet omfattar även indirekt diskriminering som fokuserar på effekterna istället för avsikten och är svårare att identifiera och bekämpa. Vid alla former av beslutfattande kan diskriminering förekomma. I stor utsträckning sker diskriminering idag på grund av okunskap eller likgiltighet inför effekterna av ett beslut, en process eller en verksamhet.²⁶ Min studien syftar till att undersöka diskrimineringen som rör grundskolesystemet och lyfta fram boendesegregationen som samhällspraxis som leder till diskriminering i skolsystemet eller med andra ord som strukturell särbehandling. Timo Makkonen anser det som orsaker socioekonomiska skillnader är ofta diskrimineringen själv och allmänheten känner ofta inte till orsakerna för dess diskriminering men tenderar att utnyttja dessa skillnader som bevis för diskrimineringsoffrens underlägsenhet. Detta förstärker stereotyperna som förstärker diskrimineringen. Socioekonomiska skillnader leder till ett större socialt avstånd mellan grupperna och psykologiskt sett är det också lättare att diskriminera personer som man inte känner.²⁷ Detta motiverar syftet med studien att undersöka den strukturella diskrimineringen som framträder i skolsystemet och särskilt undersöka den socioekonomiska aspekten av diskrimineringen.

Boendesegregationen präglad av ursprung och socioekonomisk segregation uppträder ofta samtidigt och det är svårt att skilja dem åt.

I min analys av orsakerna till boendesegregationen utgår jag från den strukturalistiska förklaringen. I den strukturalistiska förklaringen uppfattas socioekonomisk tillhörighet och eller klass som huvudelement i segregationsprocesserna. Enligt denna teori segregeras personer med utländsk bakgrund på grund av att de har en svagare socioekonomisk ställning än personer med svensk bakgrund. Personer med svagare socioekonomisk ställning bor oftare i hyresrätter och personer med starkare ställning i villor. Svenska städer har ofta en utpräglad geografisk uppdelning av olika upplåtelseformer med koncentrationer av hyresrätter i den ena delen av staden och villor och radhus i den andra. På så sätt skapas samtidigt segregation som präglas av

²⁴ Makkonen, sid. 11

²⁵ Makkonen, sid.17

²⁶ Makkonen, sid.21

²⁷ Makkonen, sid. 17

ursprung och segregation som präglas av socioekonomiska faktorer. ²⁸Studien utesluter därför inte de socioekonomiska aspekterna av boendesegregationen enligt ursprung.

3.3 Mångfald och kategorisering

Elevernas skolframgång analyseras i stort sätt genom statistik. "Siffror och de mönster de skapar bygger på ett urval variabel som sedan sorteras. Skilda avsnitt av verkligheten och skilda sorteringsprinciper ger skilda bilder."²⁹ Kommunens siffror vid 1990-talet talar om hög arbetslöshet, låg utbildningsnivå och en ung befolkning där många var födda utomlands eller hade utländsk bakgrund men bokförs inte etniska identifikationer i den offentliga statistiken, vilket innebär att vissa sociala sammanhang förortsborna ingick i osynliggjordes.³⁰

En typ av strukturer som människor använder för att hantera och ordna sin omgivning är sociala kategorier. Kategoriseringar är sociala och kulturella konstruktioner som inte bara säger något men också gör något. De är en klassificering som tenderar att reproducera antaganden om identifikation som bygger på en "antingen eller"-logik, medan de mångfasetterade "både-och"-identifikationer som människor tenderar att utveckla i migrationens fotspar faller utanför synfältet. Benämningen "invandrarbarn" fungera i praktiken som en samlande benämning, inte bara på elever med annat modersmål än svenska utan på alla de elever som inte definierades som "svenska barn" enligt sitt ursprung och elevernas uppfattning.³¹

Konsekvenserna av klassificeringsprinciperna är att den heterogena samlingen elever med olika etniska ursprung och språk framstår som en kategori, invandrarbarn.³² Oliheterna mellan eleverna döljs. Det etniska ursprunget får inte döljas men inte heller användas hur som helst. Kategoriseringen enligt ursprung kan anses vara diskrimineringsgenererande och samtidigt genererad av diskriminering. Det finns många utmaningar i ett samhälle präglad av etnisk och kulturell mångfald och skolor är platser där barn möter samhällsstrukturer.

²⁸ Skolverket, sid. 15.

²⁹Statens offentliga utredningar, 2004:33, kunskap för integration: om makt i skola och utbildning i mångfaldens Sverige, Integrationspolitiska maktutredningen, 2004, sid.31

³⁰ Statens offentliga utredningar, sid. 31

³¹ Runfors, Ann, Mångfald, motsägelser och marginaliseringar: en studie av hur invandrarskap formas i skolan., Stockholm:Prisma, 2003,sid. 33

³² Runfors, sid.35

Barnens bakgrund och identifikationer hamnar utanför uppmärksamhetens ljus, som i Runfors studie där "Invandrarbarn" alltså var en beteckning som fick konsekvenser. Termen definierade eleverna som homogent osvenska.³³

Jag betraktar kategoriseringen av barnen i skolans retorik utifrån beskrivningen av en "föreställd gemenskap" som innebär all gemenskap som inte enbart bygger på ansikte mot ansikte relationer. Alla nationella gemenskaper som gruppstillhörighet grundar sig till stor del på identifikation med abstrakta kollektiv, på samhörighetskänslor med människor man inte har eller kommer att ha någon kontakt med.³⁴ I ett socialkonstruktivistiskt perspektiv är inte förutbestämda kategoriseringar tillräckliga som analysverktyg men det är inte möjligt att helt bortse från betydelsen av kategorier. "Det är viktigt att förhålla sig kritisk till för-givet-tagen kunskap."³⁵

3.4 Barnets bästa

Båda Barnkonventionen och den svenska lagstiftningen utgår från samma grundläggande princip att vid alla åtgärder som gäller barn ska barnets bästa komma först. Med andra ord skall barnets bästa gälla i all samhällsplanering. Eventuella problem vid tillämpningen av denna princip skulle inte ligga i lagstiftningen utan i den praktiska tillämpningen. Att bedöma vad som är förenligt med barnets bästa kräver tillräckliga kunskaper i barnets behov och i Barnkonventionen för att undvika att vidta åtgärder som skulle bara vara förenliga med gällande lag. ³⁶ "Barnets bästa skall betraktas som en överordnad princip".³⁷

Rätten till utveckling har ofta varit missuppfattat som en rättighet främst riktad till de fattigaste länderna. Rätten är dock relevant för alla länder och har betecknats av FN-kommittén för barnets rättigheter som en av de principiella. Den inkluderar den mentala,

³³ Runfors, sid.34

³⁴ Runfors, sid.36

³⁵ Gustafson, Katarina Vi och Dom i Skola och Stadsdel – Barns identitetsarbete och sociala geografier, Uppsala Universitet, 2006, sid.32

³⁶ Edenhammar s24

³⁷ Edenhammar, s 25

emotionella, kognitiva, sociala och kulturella utvecklingen. Bland en av barnens grundläggande behov för en full utveckling är rätten till utbildningen som omfattas av artikeln 28 och 29.³⁸

Principen om jämlikhet och icke-diskriminering ligger i centrum av de mänskliga rättigheterna och reglerna finns på internationell, regional samt nationell nivå. I Barnskonventionen återfinns denna princip i artikel 2 som handlar om alla barns lika värde och lika rättigheter. Konventionsstaterna ska garantera alla barn de rättigheterna som anges i konventionen "oavsett barnets och dess föräldrars eller vårdnadshavares ras, hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning, nationella, etniska eller sociala ursprung, egendom, handikapp, börd eller ställning i övrigt." Alla barn i landet skall behandlas lika. Allt detta innebär att staten är skyldig att göra alla möjliga förbättringar "utan åtskillnad av något slag" för att anordna en så bra undervisning som möjligt för alla barn.s.94

³⁸ Edenhamar s. 68

4 Analys

4.1 Boendesegregationen före 1990

I perioden före 1990 betraktades boendesegregationen som ett resultat av marknadsekonomiska principer. "Eftersom olika befolkningsgrupper har olika sociala och ekonomiska resurser blir den sociala segregationen inom boendet tydlig."³⁹ I 70-talets bostadsdebatt kallades de nybyggda stora hyreshusområdena "lågstatusområden." Omständigheterna i lågstatusområden jämfördes ofta med omständigheterna i villaområden. Villaområden ansågs vara högstatusområden och utmärkta av "stabil och socialt sett annorlunda befolkning." Befolkningen med bättre socioekonomisk ställning bodde främst i villaområden medan de med lägre i hyresrättsområden.⁴⁰ Den allmänna benämningen av områdena var "hög- och lågstatus områden." Detta återspeglar en strukturell diskriminering inom boendet och kategoriseringen utifrån klasstillhörighet. Forskning visar att sambandet mellan boendesegregation och elevernas skolframgång i grundskolan klart framträdde i perioden från slutet av 60-talet till början av 80-talet och att elevernas socioekonomiska bakgrund var avgörande för deras framgång. Den sociala segregationen var utbredd.

Skolans och klassens elevsammansättning hade en avgörande roll för elevernas skolresultat. Det som framkom tydligt är att de stora skillnaderna som fanns mellan befolkningsgrupper i materiella och andra resurser återspeglades i skolorna genom elevsammansättningen. Detta återspeglar idén att både segregationen inom boendet och i skolan är en konsekvens av den process i vilken sociala klasser i samhället reproduceras. Det som är markant är att en av de viktigaste motiveringarna bakom grundskolans införande var att forskning hade bevisat hembakgrundens betydelse för elevernas utbildning och framtid. Forskning visar att en tredjedel av eleverna gick i starkt segregerade skolklasser. Resultaten omfattar större kommuner där

³⁹ Arnman&Jönsson s.19

⁴⁰ Arnman&Jönsson sid 19

segregationen inom boendet var lättare att identifiera genom offentlig statistik.⁴¹ Barnen var utsatta för samma strukturella särbehandling som uppträdde för deras vårdnadshavare.

4.1.1 Effekterna av segregationen på skolframgången

Oavsett om betyg eller standardprov hade skolresultaten ett starkt samband med elevernas sociala bakgrund. ”Ju högre socialgrupp en elev tillhör desto bättre genomsnittligt resultat.”⁴² Prestationsnivån i klassen hade ett starkt samband med klassens sociala sammansättning. ”Ju mer klassavdelningen består av elever från högre sociala skikt, desto bättre är genomsnittresultatet för samtliga elever, oavsett socialgruppstillhörighet.”⁴³ Resultaten från årskurs 3, 6 och 9 visade att ”ju fler elever i klassen som kommer från högre sociala skikt desto större andel av samtliga elever presterade 4:or eller 5:or” och att ”ju fler elever i klassen som kommer från lägre sociala skikt, desto större andel presterar 1:or och 2:or.”⁴⁴ Resultatet var detsamma oavsett mått och ämne. Detta **effekten** av elevernas individuella **sociala bakgrund** på deras skolframgång men också samspelet mellan elevernas individuella socioekonomiska förutsättningar och gruppens socioekonomiska förutsättningar. Omgivningen med elever från högre sociala skikt påverkar elevens resultat positivt oavsett elevens bakgrund. Omgivningens påverkan eller grannskapseffekterna konstateras genom statistik som visar att arbetarbarn i högstatusklasser presterade bättre än arbetarbarn i lågstatusklasser. Man kan konstatera att barnen var utsatta för en strukturell särbehandling. Omgivningen i de socioekonomiska utsatta områdena påverkade på ett negativt sätt barnets skolframgång. Barnens socioekonomiska bakgrund i samband med omgivningens socioekonomiska bakgrund påverkar barnens skolresultat och medför ojämlikheter i barnens rätt för en likvärdig utbildning.

Ett av de utbildningspolitiska målen var att förmedla gemensamma värderingar. ”Mycket av verksamheten i skolorna hade sin utgångspunkt i värderingar och kunskaper som ligger medelklassen nära och som därför gynnar de elever som är väl förtrogna med medelklassens sätt att fungera.”⁴⁵ Effekterna av elevernas bakgrund motiveras ofta genom skillnaderna i familjernas värderingar. Arbetarfamiljer som bor i högstatusområden antas från forskarna ha en annan

⁴¹ Arnman&Jönsson, sid.7

⁴² Arnman&Jönsson, sid.64

⁴³ Arnman&Jönsson, sid.64

⁴⁴ Arnman&Jönsson, sid.65

livssituation än de som bor i lågstatusområden. ”De kan antas stå de övriga sociala skikten närmare ekonomiskt samt dela värderingar och attityder till utbildning.”. En rad studier har visat att barn till föräldrar med arbetaryrken uppfostras med andra normer och värderingar än medelklassbarnen.⁴⁶ Skolans lika sätt att fungera mot alla elever innebär ojämna effekter för skilda grupper. Man kan konstatera att likabehandlingen återskapade de ursprungliga olikheter som fanns mellan olika barn. Den formella jämlikheten var aktuell i utbildningssystemet i perioden före 1990 och likabehandlingen var förstärkande för den diskriminering som redan fanns.

4.1.2 Begreppsapparat

I Arnman och Jönssons kartläggning av den sociala segregationen i den svenska grundskolan delas eleverna, utifrån deras socioekonomiska bakgrund, in i tre sociala grupper (högre, mellan och lägre klass). De som betraktades som segregerade klassavdelningar bestod av minst 75 % av elever från högre sociala grupper eller med mindre än 25% elever från de högre sociala grupperna.⁴⁷ Indelningen bygger på den dåvarande allmänna värderingen av olika yrken och med hänsyn tagen till olika variabler som utbildning, ekonomisk standard och graden av ansvar i yrkeställning. Detta illustrerar en kategorisering enligt klass i syftet att kartlägga sambandet mellan boendesegregationen och skolresultaten. Även begreppet ”högre sociala skikt” och ”lägre sociala skikt” är i enighet med samma användning av andra forskare i området. Till högstatusklasserna tillhör bland annat tjänsteman, civilingenjör, advokat, byggmästare, arkitekt, revisor, tandläkare m.fl. Till lågstatusklassen tillhör bagare, snickare, hemmafru, chaufför, polis, metallarbetare, byggarbetare m.fl.⁴⁸

Enligt Låginkomstutredningens kartläggning av människornas boendeförhållanden hade 90 % av de i social grupp 1 det som ansågs vara en ”god bostad” och bara 53 % bland socialgrupp 3. De ekonomiska skillnaderna var stora. Den högre sociala gruppen hade i genomsnitt en disponibel inkomst på 19 168 kr medan socialgrupp 3 hade en total inkomst på i genomsnitt 9 380 kronor. Klyftan var i samband med andra identifierbara komponenter som bl. a. föräldrarnas utbildning, hälsotillstånd, arbetslöshet etc. som samspelade med varandra. Utbildningsskillnaderna i hembakgrunden var stora under slutet av 1960-talet. I socialgrupp 3

⁴⁵ Arnman&Jönsson, sid.42

⁴⁶ Arnman&Jönsson, sid. 42

⁴⁷ Arnman&Jönsson,sid. 43

⁴⁸ Arnman&Jönsson,sid?

saknade 81 % av föräldrarna utbildning utöver folkskola mot 11 % av de i socialgrupp 1. Dessutom hade 47 % av alla i socialgrupp 1 en studentexamen mot 1 % av de i socialgrupp 3.⁴⁹

4.2 Boendesegregationen efter 1990

I Sverige har föräldrar och barn själv rätt att välja bland alla skolor i hela landet i teori. Möjligheten att fritt välja skola infördes på 1990-talet. Effekten var att den etniska segregationen i innerstadsskolorna minskade men klyftan mellan eleverna i centrum och förorterna ökade. Medelklassen koncentrerades i innerstadsskolorna medan barn till arbetslösa, fattiga, invandrade och enstaka svenskar stannade kvar i förorterna. Det fria valet av skola ökade segregationen.⁵⁰

Syftet med skolvalet var att det offentliga skolmonopolet skulle brytas upp och att variationen och valfriheten bland grund- och gymnasieskolor skulle öka. Skolverket har genomfört undersökningar där valfrihetens konsekvenser har stått i fokus. Undersökningarna visar att det främst är resursstarka och "målmedvetna" föräldrar som väljer att utnyttja valfriheten.⁵¹ Skolvalet strider mot principen om en jämlik start i skolan eftersom det påverkas av hur målmedvetna och resursstarka föräldrarna är. De mest eftertraktade skolorna har oftast långa köer och barnets boendeområde är oftast avgörande för elevsammansättningen. Många föräldrar flyttar till områden med "bättre skolor" som ökar skolsegregationen ännu mer.

Boendesegregationen präglad av ursprung ökade under 1990-talet. Idag är cirka 10 % av befolkningen i Sverige född i ett annat land och 700 000 har föräldrar som är födda i ett annat land än Sverige.⁵² Segregationen på grund av socioekonomiska förutsättningar är idag svår att skilja från segregation från etniskt ursprung på grund av de stora skillnaderna i socioekonomiska förutsättningar i befolkningen i samband med ursprunget. Personer med utländsk bakgrund bor i hög grad i hyresrätt, medan svenskar bor i villa eller bostadsrätt. Samtidigt bidrar svenskar till uppkomsten av segregerade områden genom att flytta ut från områden som tenderar att få fler

⁴⁹ Arnman&Jönsson, sid.11

⁵⁰ Gustafsson, sid.40

⁵¹ Finansdepartementet, "Valfrihet inom skolan konsekvenser för kostnader, Resultat och Segregation, Ds 1994:72, sid 33

⁵² Makkonen, sid. 30

personer med utländsk bakgrund bland sin befolkning, och framför allt genom att undvika att flytta till dessa områden.

”Lågstatusområden ” från perioden innan 1990-talet fick större befolkning med utländsk bakgrund på grund av deras socioekonomiska förutsättningar och anses ofta idag vara invandrantäta områden. Segregationen enligt ursprung är tydligt en aktuell fråga som inspirerar många debatter.

Sammansättningen av barn med svensk och utländsk bakgrund är annorlunda i delar av landet och i olika områden jämfört med landet som helhet. De flesta barn med utländsk bakgrund bor i de tre storstads länen Stockholm, Skåne och västra Götalands län. I 10 kommuner bor 40 % av alla barn med utländsk bakgrund. I nästan 40 % av Sverige bor knappt barn med utländsk bakgrund. De mest segregerade är de tre största städerna Stockholm, Göteborg och Malmö. Barn med ursprung från Norge och EU 25⁵³ bor oftare i områden dominerade av svenskar. Barn som kommer från länder i Asien, Afrika eller Europa exklusive EU25 bor oftare i områden som domineras av barn med utländskt ursprung.⁵⁴

4.2.1 Effekterna av segregationen på skolframgången

Initierat av FN:s kritik fick skolverket som uppdrag från regeringen att genomföra en studie för att undersöka sambanden mellan boendesegregation och skolresultat. Utifrån studien konstaterade regeringen att de stora skillnaderna i skolresultaten mellan olika regioner har samband med boendesegregationen i Sverige. Skolverket konstaterar angående segregationen i skolan att barn som bor i områden med stor andel barn med utländsk bakgrund oftare är obehöriga till gymnasiet jämfört med barn som bor i andra områdestyper. Den avgörande variabeln anses vara barnens ursprung. Analysen genomförd av Statistiska centralbyrån undersöker sambanden mellan typ av skola, område och skolresultaten eftersom barn kan bo i ett område och gå i skolan i en annan typ av område. Det som framträder klart är att dessa områden betraktas utifrån barnens ursprung. Skolverkets officiella rapport hävdar att oavsett typ av skola så tyder resultaten på att barn som bor i områden med stor andel barn med utländsk bakgrund har större risk att inte bli behöriga till gymnasiet jämfört med barn som bor i andra områdestyper. Det finns ett klart samband mellan skolresultat och omgivningen i skolan. ”Ju större andel elever

⁵³ Den europeiska unionen som omfattar 25 länder

⁵⁴ Statistiska Centralbyrån, sid.11

i skolan med utländsk bakgrund desto större är risken att inte bli behörig.”⁵⁵ Att både bo i ett område och gå i en skola med stor andel barn med utländsk bakgrund visar sig enligt skolverket öka risken att inte bli behörig. Oavsett svensk eller utländsk bakgrund tyder resultaten att de har mer än dubbelt så stor risk att inte vara behöriga till gymnasiet jämfört med barn som både bor i ett område och går i en skola där nästan samtliga har svensk bakgrund.⁵⁶ Kategoriseringen av eleverna enligt etnisk bakgrund är tydligt och de socioekonomiska förutsättningarna osynliggörs. Man kan konstatera att elevernas skolframgång påverkas av deras omgivning. Omgivningen i de invandrantäta områdena påverkade på ett negativt sätt barnets skolframgång. Barnens etniska bakgrund i samband med omgivningens etniska bakgrund påverkar barnens skolresultat och medför ojämlikheter i barnens rätt för en likvärdig utbildning. Boendesegregationen bidrar till segregationen i utbildningsprestationen. Alla barn får inte en likvärdig utbildning eftersom grannskapseffekten strider mot idealet om lika möjligheter.

Resultaten visar att elever med svensk bakgrund i genomsnitt har bättre betyg än elever med utländsk bakgrund. Allra störst effekt har visteletiden i Sverige och därefter föräldrarnas utbildning. Föräldrarnas utbildning är en bakgrundsfaktor som har stor betydelse för skolresultaten. Resultaten visar att risken att inte nå behörighet till gymnasiet nästan är dubbelt så stor för elever som har en förälder vars högsta utbildnings nivå är förgymnasial utbildning jämfört med elever vars föräldrar har gymnasial utbildning. För elever med en förälder med högsta utbildningsnivå minskar risken för obehörighet åtskilligt.⁵⁷ Resultaten visar att risken är större att bli obehörig till gymnasiet för de barn som har varit med om en skilsmässa.⁵⁸ Forskning uppmärksammar sambandet mellan socioekonomiska förutsättningar och skolsegregationen och familjens ursprung. ”Det finns ett väldigt tydligt samband mellan disponibel inkomst och behörighet till gymnasiet.”⁵⁹ Skolverket konstaterar att elever med utländsk bakgrund har sämre utgångsläge än de med svensk bakgrund på grund av att de i högre utsträckning kommer från hushåll med mindre förmånlig socioekonomisk bakgrund. Utan att gå djupare in i barnens socioekonomiska förutsättningar dras följande slutsats: ”Både barn med svensk och utländsk bakgrund påverkas negativt av att bo i ett område med stor andel barn med

⁵⁵ Statistiska Centralbyrån, sid.11

⁵⁶ Statistiska Centralbyrån, sid.11

⁵⁷ Statistiska Centralbyrån , sid.109

⁵⁸ Statistiska Centralbyrån , sid.110

⁵⁹Statistiska Centralbyrån sid.114

utländsk bakgrund.”⁶⁰ De socioekonomiska aspekterna i elevernas bakgrund visas ha ett samband med både skolframgången och med elevernas ursprung men undersöks inte vidare. Slutsatsen kategoriserar barnen enligt deras ursprung och kan bidra till generaliseringar, stereotyper och diskriminering. Denna kategorisering i samband med skolvalet kan medföra till ökning av segregationen i skolan och boendet.

Kategoriseringen kan upptäcka ibland annat Sveriges officiella statistik angående utbildningsresultat i grundskolan på Riksnivå genomförd år 2007 . Skolverket har syftet att statistiken ska ha ”en hög aktualitet, en tydlig struktur, beskriva helheter och få en ökad spridning.”⁶¹ I den första tabellen som redovisar för eleverna som har avslutat årskurs 9 läsåren 2001/02-2005/06 finns variabler som mätt på elevernas bakgrund relaterade till deras etniska ursprung och föräldrarnas utbildning.⁶² De etniska bakgrundsvariablerna är ”elever med svensk bakgrund” och ”elever med utländsk bakgrund” och omfattar en fördelning för eleverna med utländsk bakgrund, nämligen ”elever med utländsk bakgrund födda i Sverige som omfattar elever med båda föräldrarna födda utomlands men själva är födda i Sverige; elever med utländsk bakgrund födda utanför Sverige, som invandrat till Sverige före 1997; elever med utländsk bakgrund födda utanför Sverige som invandrat till Sverige 1997 eller senare.”⁶³ Föräldrarnas utbildning var själv fördelad i ”förgymnasialutbildning, gymnasial utbildning och eftergymnasial”. De olika uppmätta resultaten omfattar resultat för flickor och pojkar samt totalt för både och. Utöver den första genomförda statistiken på detta sätt, omfattar alla andra genomförda statistik angående slutresultaten i grundskolan bara variablerna ”elever med svensk bakgrund ”och ”elever med utländsk bakgrund” med uppdelning enligt kön och graderingen i variablerna angående den utländska bakgrunden finns inte med, inte heller variablerna angående föräldrarnas utbildning.⁶⁴ Vilken effekt kan de ha till kunskapen kring skolan? Vilken effekt har de som utgångspunkter för vissa studier i området?

4.2.2 Den socioekonomiska aspekterna

⁶⁰Statistiska Centralbyrån sid.44

⁶¹ Skolverket, ”Utbildningsresultat, Riksnivå”, Rapport 290, 2007,sid.19

⁶² Skolverket, sid. 31

⁶³ Skolverket, sid.31

⁶⁴ Skolverket, ”Utbildningsresultat, Riksnivå”, Rapport 290, 2007, från sid.20 till 49

Under mitten av 1990-talet genomgick den svenska välfärden en kris och klyftan mellan inkomstskillnaderna ökade. Barnfamiljer, ungdomar och nyanlända invandrare ansågs mest drabbade av krisen. Rädda barnets rapport om barnfattigdom återger de stora skillnaderna i barnens uppväxtvillkor mellan olika grupper av barnfamiljer och mellan olika delar av landet. Barnfattigdomen är mest utspridd i landets storstäder. Den mest uppmärksammade variationen är mellan stadsdelarna i landets tre storstäder.⁶⁵

I skolverkets rapport används familjens ursprung, vistelsetid, utbildning och eventuella separationer som variabler i relation till skolegregationen och det visade sig att de påverkade barnens skolresultat negativt. Hur är relationen med den ekonomiska utsattheten?

Barnfamiljer med utländsk bakgrund och ensamstående föräldrar visas vara de mest återkommande faktorerna som ökar den ekonomiska utsattheten.

I Rosengård i Malmö är barnfattigdomen störst. De sämsta skolresultaten är också i Rosengård. Rapporten betonar den stora ökningen av klyftan i samhället. I det långa perspektivet ser det ut som att den utländska bakgrunden kommer att ligga mest av alla andra till ekonomisk utsatthet. Barn med utländsk bakgrund drabbas mest av fattigdomen. 2005 levde varje trettonde barn med svensk bakgrund i ekonomisk fattigdom jämfört med varje tredje barn med utländsk bakgrund. Vistelsetiden ansågs också vara kopplad till ekonomin. Förlängningen av vistelsetiden påverkade ekonomin positivt. Efter maximum två år vistelsetid levde 65,5 % av barnen i fattigdom och efter 10 år levde 25,1 i fattigdom. Barnfattigdomen hos barn med svensk bakgrund var 11,3 % år 1991; 16,1 i 1997 och 7,1 i 2005. Motsvarande siffror för barn med utländsk bakgrund var: 29,5 % år 1991; 43,7% år 1997 och 31,1% år 2005.

Den största andelen barn som lever i fattigdom i Sverige finns i Malmö och i siffror är detta nästan en tredjedel eller 31,6%. I storstäderna finns landets fattigaste och landets rikaste områden. Den lägsta barnfattigdomen finns i Limhamn-Bunkeflo: 7,5 % och den högsta i Rosengård- 66,1% , eller 5 gånger högre än i landet som helhet. Detta understryker den fördelningspolitiskt ogynnsamma utveckling som skett i landets storstäder de senaste 10-15 åren.⁶⁶ Eleverna i Limhamn-Bunkeflo har uppnått till över 90 % till nationellt program, de bästa resultaten i Malmös kommunala grundskolor medan i Rosengård är mer än 50% av eleverna

⁶⁵ Salonen, Tapio, "Sammanfattning av Barns Ekonomiska Utsatthet i Sverige", Rädda Barnen, Årsrapport 2007, sid.7

⁶⁶ Salonen, sid.10

obehöriga till nationellt program, de sämsta resultaten⁶⁷. Detta speglar sambandet mellan segregationen i boendet efter föräldrarnas ursprung och familjernas socioekonomiska ställning.

Faktorerna som enligt forskningen kring boendesegregationen enligt ursprung mest påverkar barnets skolframgång, anses enligt officiell statistik vara familjens ursprung, ekonomin, vistelsetid, utbildning och eventuella separation .

Barnfattigdomen framträder mest i samband med utländskt ursprung, lång vistelsetid, eventuella separationer. Familjer med utländskt ursprung är de mest socioekonomiskt utsatta. Om man skulle genomföra samma forskning utan att använda kategoriseringen enligt ursprung skulle man komma till samma resultat som i perioden före 1990 . Då var de avgörande faktorerna föräldrarnas utbildning, ekonomi, yrke, social tillhörighet, hälsotillstånd och arbetslöshet.

⁶⁷Petterson, Bo Göran, "Kvalitetsredovisning – Förskola, Förskoleklass, Grundskola, Särskola och Fritidshem", Malmö Stad, Stadskontoret, April 2007, sid.9

5 Slutsatser

Tar den officiella synen på diskrimineringen i grundskolan som återspeglas genom skolframgången mätt i betyg, för lite hänsyn till den socioekonomiska aspekten av boendesegregationen?

Analysen visar den avgörande rollen som de socioekonomiska förutsättningarna har för segregationen enligt ursprung. Den officiella synen är felaktig eftersom den inte grundar sig på de rätta variablerna. Både forskningen kring boendesegregationen betraktat enligt socioekonomiska förutsättningar och enligt ursprung visar på den effekt som både elevsammansättningen och omgivningen utanför skolan har på elevernas skolframgång.

Forskningen i perioden före 1990 talet visar att det förekommer en strukturell diskriminering inom boendet. Jag uppfattar att det görs kategorisering utifrån klasstillhörighet. Forskning visar att sambandet mellan boendesegregation och elevernas skolframgång i grundskolan klart framträdde i perioden från slutet av 60-talet till början av 80-talet och att elevernas socioekonomiska bakgrund var avgörande för deras framgång. Eleverna var utsatta för en strukturell särbehandling. Omgivningen i de socioekonomiska utsatta områdena påverkade på ett negativt sätt elevernas skolframgång. Elevernas socioekonomiska bakgrund i samband med omgivningens socioekonomiska bakgrund påverkade elevernas skolresultat och medförde ojämlikheter i barnens rätt till en likvärdig utbildning. Den formella jämlikheten var aktuell under perioden före 1990 i utbildningssystemet och likabehandlingen var förstärkande för den diskriminering som redan fanns. I perioden efter 1990 har skolvalet bidragit till en ökning av segregationen. Omgivningen i de invandratäta områdena påverkar elevernas skolframgång negativt. Elevernas etniska bakgrund i samband med omgivningens etniska bakgrund påverkar elevernas skolresultat och medför ojämlikheter i barnens rätt för en likvärdig utbildning på samma sätt som i perioden före 1990.

De socioekonomiska aspekterna i elevernas bakgrund har ett samband både med skolframgången och med elevernas ursprung men undersöks inte vidare. Kategoriseringen av barnen enligt deras ursprung kan bidra till generaliseringar, stereotyper och diskriminering. Denna kategorisering i samband med skolvalet kan medföra till ökning av segregationen i skolan och boendet. Jämförelsen mellan olika faktorer som är relaterade till den ekonomiska utsattheten och

skolframgången visar att de socioekonomiska aspekterna har ett starkt samband med den etniska faktorn . Elevernas skolframgång påverkas av boendesegregationen genom grannskapseffekten eller med andra ord omgivningen i skolan och i boendet. Den etniska aspekten bör inte uteslutas eftersom likabehandling har negativa effekter i skolan. Dock måste fokuset ligga på de socioekonomiska aspekterna av boendesegregationen enligt ursprung för att i den officiella synen inte ska fastna i generaliseringar. Orsakerna till boendesegregationen enligt ursprung har samband med de socioekonomiska förutsättningarna. I Storbritannien är den socioekonomiska statusen avgörande för elevernas skolframgång. "If you want to know how well a child will do at school, ask how much its parents earn".⁶⁸

I Sverige bör den officiella synen ändras och ta mer hänsyn till de socioekonomiska aspekterna av diskrimineringen i skolan. En lösning på en så omfattande strukturell diskriminering är inte enkel men kan aldrig uppnås om man inte utgår från de rätta orsakerna till problemet. Sverige tar idag för lite hänsyn till de socioekonomiska orsakerna och till den strukturella diskrimineringen.

De resurstarka staterna, och särskilt Sverige, får ansvaret att "lägga ribban högre" när det handlar om "alla tillämpliga åtgärder" för att säkerställa barnens rättigheter. Vad som är lämpligt och vilka resurser som anses vara tillgängliga kan vara en prioriterings- och bedömningsfråga.⁶⁹ I ett demokratiskt samhälle bör frågor angående diskriminering vara en prioritetsfråga, särskilt när det gäller barn.

⁶⁸ Cole, Mike, Education, Equality and Human Rights – Issues of Gender, "Race", Sexuality, Disability and Social Class, 2nd Edition, New York, Routledge, 2007, sid. 202

⁶⁹ Edenhammar, sid. 32,33

6 Referenser

6.1 Litteratur

Arnman, Göran och Jönsson, Ingrid, Segregation och svensk skola – en studie av utbildning, klass och boende, Lund, Studentlitteratur, 1983.

Arora, Ranjit, Race and Ethnicity in Education, Burlington, Ashgate Publishing Company, 2005.

Bellat, Marie-Duru, Les Inégalités Sociales à L'École – Genèse et Mythes, Paris, Presses Universitaires de France, 2002.

Cole, Mike, Education, Equality and Human Rights – Issues of Gender, "Race", Sexuality, Disability and Social Class, 2nd Edition, New York, Routledge, 2007.

Edenhammar, Karin mfl. Respekt för Barnet – FNs Konvention om Barnets Rättigheter, Falun, Scandbook, 1995.

Gustafson, Katarina, Vi och Dom i Skola och Stadsdel – Barns identitetsarbete och sociala geografier, Uppsala Universitet, 2006.

Makkonen, Timo mfl. Ett Rättvisare Samhälle – Internationella och Svenska Regler mot Diskriminering, Helsinki, International Organization for Migration, 2003.

Månsson, Katarina, Diskriminering i Sverige –en kort översikt i "ett rättvisare samhälle, internationella och svenska regler mot diskriminering", International Organization for migration", 2003, sid.30

Runfors, Ann, Mångfalld, motsägelser och marginaliseringar: en studie av hur invandrarskap formas i skolan., Stockholm:Prisma, 2003.

6.2 Övrigt referensmaterial

Finansdepartementet, "Valfrihet inom skolan konsekvenser för kostnader, Resultat och Segregation, Ds 1994:72.

Gornitzka, Charlotte Petri, "Introduktion" i Gustafsson, Jan Eric, "Lika Rättigheter, Likvärdig Utbildning? Rädda Barnen, 2007

Gustafsson, Jan Eric, "Lika Rättigheter, Likvärdig Utbildning? Rädda Barnen, 2007

Internationell konvention om barnets rättigheter (ICRC), New York, 1989/1990

Petterson, Bo Göran, "Kvalitetsredovisning – Förskola, Förskoleklass, Grundskola, Särskola och Fritidshem", Malmö Stad, Stadskontoret, April 2007

Salonen, Tapio, "Sammanfattning av Barns Ekonomiska Utsatthet i Sverige", Rädda Barnen, Årsrapport 2007.

Skolverket, "Utbildningsresultat, Riksnivå", Rapport 290, 2007.

Statistiska Centralbyrån, "Barn, Boendesegregation och Skolresultat", Demografiska Rapporter 2007:2..

Statens offentliga utredningar, 2004:33, kunskap för integration: om makt i skola och utbildning i mångfaldens Sverige, Integrationspolitiska maktutredningen, 2004

Sveriges Kommuner och Landsting, "Öppna Jämförelser 2007 - Grundskola", Stockholm, 2007.

UNESCO, "Education For All – Global Action Week 2008"

<http://portal.unesco.org/en/ev.php->

[URL ID=42266&URL DO=DO TOPIC&URL SECTION=201.html](http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=42266&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html) , Inhämtat 20/04/08.